

Zárójelentés

A 2004—2007-i időszakra elnyert pályázatunkat a társadalomtudományi kollégium külön engedélye alapján 2008. december 31-ig meghosszabbítottuk. A hosszabbítás oka a kutatási témánkba vágó új, jelentős mennyiségű szöveg váratlan felbukkanása volt (Archimédész palimpsestus és a Hypereidész-foliumok), az a nemzetközi együttműködés, melynek alapján nemzetközi — jelen pályázatunkat — kiegészítő pályázatot is nyertünk az OTKA bizottságtól. Jelen pályázat futamidejének felénél, 2006-ban kapcsolódtunk be a Brit Akadémia irányítása alatt folyó Hypereidész-kutatásba. E munka számokban kifejezve mintegy harminc százalékban módosította eredeti célkitűzéseink megvalósítását. Az új területen elért eredmények mindazonáltal korábban kezdeményezett kutatásaink szerves részét képezik. Olyan halaszthatatlan és megkerülhetetlen kutatásokat jelentettek, és olyan eredményeket hoztak, amelyek előfeltételét jelentik a 2004-ben megfogalmazott céljaink sikeres elérésének. A pénzügyi kiadásokat a módosult kutatási menetrendhez igazítottuk, melyre a kuratóriumtól engedélyt kértünk és kaptunk. Az anyagi erőforrásokat mindenekelőtt a kiterjedt nemzetközi kapcsolatok fenntartására (külföldi munkatársak fogadása, konferencia és tanulmányutak), külföldi kutatómunkára csoportosítottuk át.

A kutatási tervben megfogalmazottaknak megfelelően öt kiemelt témája / területe volt kutatási tevékenységünknek.

1. Hypereidész-szövegkiadás előkészítése (Horváth László)
2. A Rhamnusz démoszeli Antiphón beszédeinek filológiai magyarázata (Mészáros Tamás)
3. Janus Pannonius Vocabulariumának, az ÖNB Suppl. Gr. 45 kódexnek feldolgozása (Horváth László és Mészáros Tamás irányításával)
4. Papirusztöredékek az ÖNB Papyrussamllungjában (Láda Csaba irányításával és Horváth László közreműködésével)
5. Nemzetközi szónoklattani konferencia 2007-ben (Horváth László)

1. Hypereidész-szövegkiadás előkészítése (Horváth László)

Miként azt az éves szakmai jelentésekben leírtuk, illetve a közlemények alapján ellenőrizető, 2006-ig, az Archimédész palimpsestus felbukkanásáig Hypereidész *Euxenippos védelmében*, illetve *Athénogenész ellen* című beszédét készítettük elő kritikai kiadásra. Összegyűjtöttük az anyagot (fényképeket és szakirodalmat) a *Démostenész ellen* című beszéd, illetve a *Halotti beszéd* feldolgozásához. A Philippidész-beszéd előzetes tanulmányozása, illetve a fent említett két kritikai kiadás előmunkálatai eredményeképpen több tanulmányt közöltünk magyar és idegen nyelven egyaránt.

A palimpsestus Hypereidész-beszédek (*Dióndasz ellen* és *Timandros ellen*) kutatása három éves elmélyült munkát jelentett. Eredményeképpen a nemzetközi kutatócsoport részeseként kiadtuk mindkét beszédet, illetve eredményeink elismeréseképpen felkérést kaptunk a Walter de Gruyter kiadótól, hogy Hypereidész összes műveit a Bibliotheca Teubneriana sorozatban jelentessük meg. A szövegek helyreállításához, értelmezéséhez jól felszerelt kutatókönyvtárak használatára volt szükség, ezért több kutató- és konzultációs utat szerveztünk Angliába és Franciaországba. A szövegkiadások mellett több tanulmányunk jelent meg (illetve áll megjelenés alatt) magyar és idegen nyelven. (Nyomtatásban megjelent közleményeink mellett az alábbi előadásokat tartottuk az elmúlt három évben: VII. Magyar Ókortudományi Konferencia [Debrecen, 2006. május 26—28]: Szövegkritikai problémák; Az Ókortudományi Társaság Piliscsabai tagozatának ülésén [2006. november 12]: Az Archimédész-palimpsestus; Eötvös József Collegium, Konferencia a 80 éves Vekkerdi József köszöntésére [2007. június 21-22]: Az új Hypereidész; The Archimedes Colloquium. Texts and Traditions [Budapest, Eötvös Collegium 18-22 September 2007]: The Hyperides-corvina; Az Antike Ästhetik, Poetik, Rhetorik und ihre Rezeption [Symposium 6. 12. - 8. 12. 2007 Budapest]; Plagiat oder Zusammenarbeit; Az Institute of Classical Studies valamint a University College London [Department of Greek and Latin] meghívására ICS Literary Seminar keretében 2007. december 10-én: Dramatic Elements in Greek Oratory; VIII. Magyar Ókortudományi Konferencia [Szeged, 2008. május 22-25]: Fikció, propaganda, hazafiság. Hypereidész *Dióndasz ellen* című beszédéről; 2008. június 24-én az MTA Bolyai napján díszelőadás: Ismeretlen ógörög szöveg feltárása az Archimédész palimpsestusban; A Magyar Patrisztikai Társaság VIII. Konferenciáján [2008. június 26-28]: Pamun görög szenvedéstörténete; 2008. augusztus 26-án az ÖAW Institut für Byzanzforschung meghívására Bécsben: Editionstechnik; Between Worlds: Matthias Corvinus and his Time. 24 Oktober 2008, Kolozsvár: Die Spuren der Hyperides-Corvina aus dem 16. Jahrhundert.)

2. A Rhamnus démosbeli Antiphón beszédeinek filológiai magyarázata (Mészáros Tamás)

Az első kanonizált attikai szónok, a rhamnusi Antiphón beszédeinek filológiai magyarázata a készülő doktori dolgozat tárgya. A pályázat keretében lehetőségünk nyílt arra, hogy egyrészt a szövegahagyományban megőrzött beszédek történeti háttérét, retorikai jellegzetességeit vizsgálhassuk, másrészt kiterjeszthettük a kutatást néhány a témához érintőlegesen kapcsolódó területre. A kutatás részeredményeiről a mellékelt publikációkon túl több nemzetközi és magyar konferencián is beszámolhattunk. Antiphón fennmaradt beszédei közül részletesen foglalkoztunk a *Héródész meggyilkolása* című beszéddel (Egy gyilkosság története. Közösség és idegenek: kisajátítás, kizárás és reprezentáció a klasszikus kultúrákban, Csíkszereda, 2005. szeptember 23-25.), melynek kapcsán az ügy eljárásjogi visszásságaira kerestük a magyarázatot, valamint a *Kórista* című beszéddel (A kórista. Antiphón 6. beszéde. VII. Magyar Ókortudományi Konferencia. Debrecen, 2006. május 26-28.), melyből a korszak belpolitikai életére vonatkozó tanulságokat szűrtük le. Az Antiphón-beszédek általános jellegzetességei kapcsán cáfolni próbáltuk a kutatásban hosszú időn át meghatározó vélekedést, miszerint a beszédek legfontosabb sajátossága az ún. mesterségesen kívüli bizonyítási módok használata (ATEXNOI ΠΙΣΤΕΙΣ. Konferencia a 80 éves Vekerdi József köszöntésére. Eötvös József Collegium, 2007. június 21-22.). A kutatást kiterjesztettük a szerző töredékeinek áttekintésére is, amely vizsgálat során a szónok megítélésével és utóéletével kapcsolatban igyekeztünk új eredményekre jutni (The Fragments of Antiphon. Texts, Traditions and Technology. The Archimedes Palimpsest and Its New Texts, with Other Studies from the Ancient and Medieval World. Eötvös József Collegium, 2007. szeptember 18-22.) Szintén a kor történeti háttérének pontosabb megértését kívántuk elősegíteni egyéb előadásaink során (Megjegyzések Sophokléshez. Ókortudományi Társaság Piliscsabai Tagozat. Piliscsaba, 2008. március 27.; A demokrácia dicsérete? Periklés beszéde (Thukydides 2, 35-46). VIII. Magyar Ókortudományi Konferencia. Szeged, 2008. május 22-25.; Philoktétész. Ókortudományi Társaság Szegedi Tagozat. Szeged, 2008. november 25.), valamint szólunk a szövegahagyományozás különböző módjairól (Az Archimédész-palimpsestus. Scriptorium-program. Piliscsaba, 2008. október 9.; Egy Tacitus-kézirat a XV. századból. Magyar Tudomány Ünnepe. Ember a reneszánszban. Piliscsaba, 2008. november 13.).

3. Janus Pannonius Vocabulariumának, az ÖNB Suppl. Gr. 45 kódexnek feldolgozása (Horváth László és Mészáros Tamás irányításával)

A témavezető és kollégája irányítása mellett az Eötvös József Collegium Bollók János klasszika-filológiai Műhelyének tagjai 2004-ben hozzáálltak a kutatási tervben kitűzött cél, a Vocabularium görög-latin szójegyzékének átírásának. Közel tíz hallgató látott munkának. 2006-tól Ötvös Zsuzsa kezébe tettük le a teljes átírás feladatát. A fiatal kutató nemcsak a pályázati tervben kitűzött célt valósította meg, hanem — miként alább olvasható összegzéséből valamint publikációiból és előadásaiból kiviláglik — további, hosszú távú filológiai kutatás kiindulópontját is megvetette. Kellő pályázati támogatást nyerve jó reményünk lehet arra, hogy az ÖNB és az ÖAW Institut für Byzanzforschung támogatásával a teljes átírás kritikai kiadását és a kísérő tanulmányokat 5-10 éven belül nyomtatásban is megjelenessük.

Ötvös Zsuzsa összegzése: a pályázat ideje alatt a Vocabularium kutatása több szálon haladt előre. Első feladatunk a Vocabulariummal kapcsolatos eddigi szakirodalom feldolgozása, eredményeinek az értékelése volt. A kutatás alapjait Kapitánffy István vetette meg, aki két tanulmányában foglalkozott a szótár másolásával és Janus Pannoniushoz való kapcsolatával. Azonban több, további vizsgálatra szoruló pontot sikerült még azonosítanunk.

Fontos — bár egyelőre kevésbé látványos — lépésnek tekinthető az ÖNB Suppl. Gr. 45 jelzetű kódex szótáranyagának az átírása. Az átírás a következő részekre terjedt ki (főszöveg és széljegyzetek): Vocabularium Graecolatinum (1^r-298^f), görög—latin tematikus fanévjegyzék (298^{r-v}) és Vocabularium Latinograecum (299^f-320^f). A kódex további, folyó görög szöveget tartalmazó részének is megkezdődött az átírása. Az átírás szerepe azért fontos, mert ez teremti meg a további vizsgálódások alapját, teszi lehetővé, hogy megkezdődjön a szövegahagyomány felkutatása.

A legfontosabb eredmény azonban a kódex provenienciájának tisztázása. Az ide tartozó legfrissebb eredményekről Kolozsvárott számoltunk be, a beszámoló megjelenés alatt áll. A proveniencia vizsgálatához először is nagy segítséget nyújtottak az ex librisek, amelyeket az egykori tulajdonosok rögzítettek a borító belső oldalára. Összesen három, egymásra ragasztott ex libris különíthető el, amelyek a kódex három egymást követő tulajdonosaitól származnak. A legfelső ex libris Johann Fabritól, Bécs püspökétől származik. Fabri püspök a saját ex librisét Johann Alexander Brassicanus ex librisére ragasztotta.

Eddig erről a két ex librisről tudott a szakirodalom a kódexben. Azonban kiderült, hogy egy további, harmadik ex libris található Brassicanusé alatt. A harmadik ex libris a fölé illesztett ex libris ragasztóanyagától sérült, így csak a kép alsó része látszik és egy, a potenciális tolvajok elriasztását célzó disztichon egy része vehető ki. Sikerült azonosítanom ezek alapján az ex librist: Johann Cuspinianustól (szül. Spiessheimer), a bécsi humanistától és diplomatától származik. Így három fázist lehet rekonstruálni a kódex történetében: először Johann Cuspinianus birtokában volt, majd Alexander Brassicanus tulajdonába került, végül pedig Fabri püspöké

lett, aki megvásárolta Brassicanus könyvtárát a halála után. A proveniencia kutatása arra a kérdésre is kitért, hogy a kódex tartozhatott-e a Bibliotheca Corviniana állományába. A kódex történetének rekonstruálása pedig segítséget jelenthet a széljegyzeteket hagyó kezek elkülönítésénél és azonosításánál, amely a következő lépés a Vocabularium kutatásában. (Tudományos előadások a témakörben: 2008. október 24. Between Worlds: Matthias Corvinus and his Time c. nemzetközi konferencián [Kolozsvár], az előadás címe: Some Remarks on a Humanist Vocabularium [ÖNB Suppl. Gr. 45]; 2007. szeptember 22. The Archimedes Palimpsest Colloquium c. nemzetközi konferencia [Eötvös József Collegium, Budapest], az előadás címe: A Renaissance Vocabularium by Janus Pannonius? [ÖNB Suppl. Gr. 45]; 2007. április 13. Collegium Hungaricum Societatis Europaeae Studiosorum Classicae-Philologiae II. országos konferenciája, az előadás címe: Janus Pannonius Vocabulariuma.)

4. Papirusztöredékek az ÖNB Papyrussammlungjában (Láda Csaba irányításával és Horváth László közreműködésével)

A kutatási tervben megfogalmazott céljaink a pályázat futamidejének utolsó évében kerültek a megvalósulás küszöbére. Amilyen szomorúan szembesültünk lehetőségeink átmeneti beszűkülésével (2005—2007), olyan kitörő örömmel látjuk, hogy erőfeszítéseink mégsem voltak hiába, fiatal kutatóink csoportja előtt megnyílt az út kiadatlan papiruszok publikálására.

Az átmeneti nehézséget a Wiener Papyrussammlung és az ÖNB vezetésében bekövetkezett személyi változások okozták. Mindemellett Láda Csaba is távozott Bécsből, és bár kutatásainkat hathatósan támogatta, Manchesterből majd a kenti egyetemről kevéssé volt napi kapcsolatban a bécsi gyűjteménnyel. Mindezt tetézte, hogy a pályázatban nevesített három fiatal kutató (hallgató) közül kettő pályaelhagyó lett, a harmadikat pedig — az adott külső körülmények között érthető módon — más kutatások kötötték le. Mindezek dacára Berkes Lajost ösztönöztük, hogy arab tanulmányokat folytasson, mert a Wiener Papyrussammlung talán legértékesebb anyagát az arab nyelvű papiruszok jelentik. A fiatal kutató hosszú előtanulmányok után — jelen pályázatunkat kiegészítő OTKA pályázat biztosította forrásokból — immár hallgatóként részt vehet a Bécsben megrendezendő arab papirologiai konferencián (2009. március 27—29), illetve egy válogatott csoport résztvevőjeként nemzetközi műhelymunkából veheti ki a részét.

Az ÖNB Wiener Papyrussammlung egykori: Hermann Harrauer illetve jelenlegi: Cornelia Römer igazgatójának támogatását élvezve hallgatóink három kiadatlan papirusztöredék átírását kapták feladatul. A kutatásban szoros együttműködésben állunk a külföldi kollégákkal. Az eredményekről előadásokban és publikációkban számolunk be még 2009-ben (az április 20-25 között az Eötvös Collegiumban megrendezendő Borzsák István emlékkonferencia programjában szerepel négy előadás). A hallgatók és fiatal kutatók (Juhász Erika, Preseka Diotima, Berkes Lajos, Ikvahidi István, Farkas Anna, Delbó Katalin) kellő további pályázati támogatások elnyerésével nemzetközi szakmai sikereket érhetnek el az elkövetkező években, évtizedekben.

Papirologiai kutatásaink részét képezik a témavezető azon egyéni eredményei, melyekről nemzetközi folyóiratokban (The Classical Review és Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik) számolt be.

5. Nemzetközi szónoklattani konferencia 2007-ben (Horváth László)

A kutatási tervben vállaltuk, hogy eredményeinkről nemzetközi konferencia keretében számolunk be. Az eredmény az Archimédés palimpsestus felbukkanásának, illetve a kutatásában elért eredményeinknek köszönhetően messze túlszárnyalta elképzeléseinket. Az alábbiakban közlöm a rendezvény összefoglalóját.

BESZÁMOLÓ

a

"The Archimedes Palimpsest Colloquium — Texts, Traditions and Technology: The Archimedes Palimpsest and its New Texts, with other studies from the Ancient and Medieval World"

(Eötvös József Collegium, 2007. szeptember 18—22)

című rendezvénysorozatról

ELŐZMÉNYEK

A rendezvénysorozat a néhány éve a nemzetközi tudományos érdeklődés előterébe került palimpsestus kódex, az ún. Archimédés-palimpsestus kutatásához kapcsolódott. Az Archimédés-szövegek mellett az igazi tudományos szenzációt az jelenti, hogy egy eddig ismeretlen Aristotelés-kommentár, illetve két Hypereidés-

beszéd részletei is felbukkantak a rendkívül nehezen olvasható alsó írás soraiban. Mivel a XX. században komoly károsodást (penész, ráfestés, stb.) szenvedtek a pergamenlapok, az átírást végző kutatók a kódexet jelenleg őrző Walters Art Museum (Baltimore USA) munkatársainak segítségét igénybe véve a legmodernebb technikát felhasználva végzik a gyakran kilátástalannak tűnő feladatot. A munkát az egyes lapokról a legkülönbözőbb fényképezési módszerek alkalmazásával (különböző hullámhosszú fény, röntgen-sugár, stb.) folyamatosan készülő digitális felvételek segítik.

Nemzetközi mércével mérve is kivételes jelentőségű az az összefogás, ami a legmodernebb természettudományos eljárások és a legrégebbi bölcsészettudomány, a klasszika-filológia hagyományos módszereinek találkozásával jött létre. Történik mindez azon közös cél érdekében, hogy olvashatóvá tegyünk 800 éve hallgatásra ítélt görög műveket. A fizikai eljárások a konzerválástól a fényképezésig méltán keltették fel a szélesebb, a bölcsészettudományok iránt jobbra kevésbé fogékony közvélemény érdeklődését is.

A Brit Akadémia 2006. februárjában a még megfejtetlen foliók fényképeit "szétosztotta" a Hypereidés-kutatók között. Az Eötvös Collegium-ban létrehozott kutatócsoport (Mayer Gyula, Horváth László, Farkas Zoltán, Mészáros Tamás) közös munkájának köszönhetően — a külföldi kutatók messzemenő elismerését kiváltó — komoly eredményekről számolhattunk be Londonban a II. (2006. december 13.) akadémiai kerekasztal előtt. Ezen tudományos kutatás folytatásaképpen, melynek eredményességében a magyar filológusoknak oroszlánrésze van, a december 13-án Londonban tartott kerekasztal résztvevői örömmel fogadták el a magyarországi meghívást.

TÁMOGATÓK

Hiller István, oktatási és kulturális miniszter — a Colloquium főtámogatója — a 2007. szeptember 18-án az Eötvös Collegiumban megrendezett sajtótájékoztatót nyitotta meg a rendezvénysorozat. Támogatóink (a támogatás mértékének megfelelő sorrendben): Nemzeti Kutatási Alap — Oktatási és Kulturális Minisztérium, Magyar Tudományos Akadémia, British Academy, **Eötvös József Collegium (OTKA pályázat)**, The Owner of the Palimpsest, Ybl Klub, ÁPV Rt., Francia Köztársaság Nagykövetsége, BTK HÖK, EHÖK (rektori pályázat), Takarékbank. A támogatások jóvoltából a rendezvénysorozat résztvevőitől részvételi díjat nem kértünk, mindenkit — beleértve a PhD hallgatókat is — teljes ellátásban (repülőtéri transzfer, taxi, napi háromszori étkezés, szálloda, kulturális program, stb.) részesítettünk. Díszvendégként jelenlétükkel emelték rendezvényünk rangját: Hudecz Ferenc az ELTE rektora, Dezső Tamás, ELTE BTK dékánja, Kozma László, ELTE IK dékánja, Seifert Tibor, az ELTE kollégiumok főigazgatója, Szabó Zoltán, ELTE FDSZ elnöke. Levélben üdvözölte az eseményt a Francia és a Brit Nagykövetség képviselője és Borzsák István, az EC kurátora. Az eseményekről számos sajtóorgánium, így a Magyar Televízió (Kultúrház), a Duna Televízió (Kikötő), a Petőfi Rádió (Gordiusz Magazin), a Info Rádió, a Katolikus Rádió, az Élet és Tudomány, a Magyar Nemzet, a Népszabadság, a Kisalföld és — az MTI híreiből valamint önálló interjúk alapján — különböző internetes honlapok (köztük az origo.hu) beszámoltak.

RÉSZTVEVŐK

A rendezvénysorozat résztvevőinek többsége filológus kutató volt (köztük fél tucat brit akadémikus), de a konferencia interdiszciplináris jellegének megfelelően fényképész, számítástechnikus és restaurátor szakemberek is egyaránt részt vettek az egyes eseményeken. A résztvevők listája (elől a külföldi meghívottakkal):

1. Colin Austin (Oxford, Fellow of the British Academy).
2. Bill Christens-Barry (Image-Enhancing expert, John Hopkins University Baltimore).
3. Chris Carey (Head of Department of Greek and Latin, University College London).
4. Pat Easterling (Cambridge University, FBA).
5. Roger Easton (Rochester Institute for Technology, USA).
6. Mike Edwards (Director of the Institute of Classical Studies, London).
7. Doug Emery (Expert on Computer Technology, The Archimedes Project).
8. Eric Handley (Cambridge University, FBA).
9. Jud Herrman (Allegheny College, USA).
10. Sophia Kapetanaki (University of Peloponnesos).
11. Nathalie Koble (École Normale Supérieur Paris).
12. Láda Csaba (University of Kent).
13. Herwig Maehler (Wien, FBA).
14. William Noel (Director of the Archimedes Project, Curator of Manuscripts, Walters Art Museum, Baltimore).
15. John North (University College London).
16. Abigail Quandt (Chief Restaurator, WAM USA).
17. Peter Rhodes (FBA Oxford).
18. Mireille Ségué (Université de Paris 8).
19. M. B. Toth (Manager of the Archimedes Project, USA).
20. Dorothy Thompson (FBA Cambridge University).
21. Gerhard Thür (MÖA Universität Graz).
22. David Whitehead (Queen's University, Belfast).
23. Nigel Wilson (FBA Oxford).
24. Natalie Tchernetska (Riga-Cambridge).
25. Stephen Todd (University of Manchester).
26. Monique Trédé (École Normale Supérieur Paris).

27. Brenda Griffith-Williams (UCL PhD student). 28. Theodora Hadjumichael (UCL PhD student). 29. Maria Kanellou (UCL PhD student). 30. Diótíma Papadí (UCL PhD student). 31. Dímitra Kokkini (UCL PhD student). 32. Bolonyai Gábor (ELTE Görög Nyelvi és Irodalmi Tanszék). 33. Csóka Gáspár (Pannonhalmi Apátság Főlevéltárosa). 34. Farkas Zoltán (PPKE Medievisztika Tanszék). 35. Havas László (KLTE Klasszika-filológiai Tanszék). 36. Horváth László (ELTE — EC Klasszika-filológia Műhely). 37. Horváth Zoltán (ELTE Informatika Kar). 38. Mayer Gyula (MTA Ókortudományi Kutatócsoport). 39. Maróth Miklós (MTA rendes tagja). 40. Mészáros Tamás (ELTE / EC — MTA Ókortudományi Kutatócsoport). 41. Prokoláb Zoltán (ELTE Informatika Kar). 42. Ritoók Zsigmond (MTA rendes tagja). 43. Szabics Imre (ELTE Francia Tanszék). 44. Szovák Kornél (PPKE Medievisztika Tanszék). 45. Szepessy Tibor (ELTE / EC — PPKE ny. egy. doc.). 46. Tar Ibolya (JATE Klasszika-filológia Tanszék). 47. Tegyei Imre (KLTE — JATE ny. egy. doc.). 48. Zsupán Edina (OSZK Kézirattár). 49. Adorjáni Zsolt (PPKE Rétorika Doktori Iskola PhD hallgató). 50. Berkes Lajos (ELTE — EC egyetemi hallgató). 51. Bollók Ádám (MTA Régészettudományi Intézet PhD hallgató). 52. Egedi-Kovács Emese (ELTE — EC Romanisztika Doktori Iskola PhD hallgató). 53. Juhász Erika (ELTE — EC egyetemi hallgató). 54. Ligeti Dávid (ELTE — EC egyetemi hallgató). 55. Lakatos Bálint (ELTE — EC Történettudományi Doktori Iskola PhD hallgató). 56. Lukács Edit (ENS — EC PhD hallgató). 57. Ötvös Zsuzsanna (ELTE — EC egyetemi hallgató). 58. Preseka Diótíma (ELTE Ókortudományi Doktori Iskola PhD hallgató).

A TUDOMÁNYOS ESZMECSERÉK, ELŐADÁSOK

Az öt nap során három különböző szempontú eseménysor kapcsolódott egymáshoz.

- The Contribution of Conservation, Image-Enhancing and Computer Technology to Classical Studies. (Szeptember 18.) Ez a nap az egymást kölcsönösen segítő tudományágak palimpsestushoz kapcsolódó eredményeinek áttekintésével, továbbgondolásával (az **interdiszciplinaritás** jegyében) telt. Horváth Zoltán elnökletével a magyar számítástechnikus kollégák — az amerikai helyzetelemzést követően — ismertették a kódex kiadásával kapcsolatos programozási feladatokat, illetve a megoldásra javaslatokat tettek. A délután további részében az OSZK adott otthont az előadásoknak. Abigail Quandt bemutatta azt a restauratori tevékenységet, melynek segítségével a görög szöveg rekonstruálásában a magyar filológusok a szöveg megfejtése során fontos részeredményekre jutottak. Ezt követően a Roger Easton vezette amerikai fényképész-technikusok a palimpsestus fényképezési módszereinek ismertetésével párhuzamosan egy pannonhalmi palimpsestus oklevél alsó írását próbálták 'előhívni'. Az oklevelet Csóka Gáspár és Szovák Kornél mutatták be.
- Hyperides returns to Buda és Textes et Traditions (Désirs de fictions) (szeptember 19.) A nap szövegközpontú **filológusi műhelymunkával** telt. A klasszika-filológus kollégák a magyar kutatócsoporttól előkészített görög szöveg kérdéses helyeit tekintették át, és vitatták meg. A medievista szakemberek ezzel egy időben önálló szemináriumi eszmecsere-tartottak a latin és ófrancia irodalmi szöveggyománnyal különösen fontos kérdéseinek megvitatására.
- 'Texts and Traditions' Conference (szeptember 20—22.) Összesen 45 **tudományos előadást** hallgattunk meg ókori és középkori irodalmi-, történelmi-, kultúrtörténeti kérdésekkel összefüggésben. Páratlanul gazdag kínálatban volt részünk, melynek kiemelkedő mozzanatát jelentették az egyetemi hallgatók és doktoranduszok előadásai. (szeptember 22.) Egy-egy, öt előadásból álló egységet élénk tudományos vita követett. (Részletek a mellékletben csatolt programon.)

EREDMÉNYEK

A rendezvénysorozat eredményessége nem elsősorban a külföldi vendégek — kötelező udvariasságot meghaladó — szavaiban (ideértve a hivatalos leveleket is) mérhető. Az eszmecsere látottak alapján a magyar számítástechnikus—filológus munkacsoport felkérését kapott egy olyan szakmai javaslat elkészítésére, mely a palimpsestus elektronikus (majd később nyomtatott) kiadását készíti elő, annak háttérét biztosítja. Az amerikai fényképészek segítségével sikerült lezárni az idestova egy évszázada nyitott kérdést a XIII. századi pannonhalmi palimpsestus-oklevéllel kapcsolatban. A kerekasztal megbeszéléseken (elsősorban a Hyperideis-szöveg kiadásának terén) jelentős előrelépés történt. A még kérdéses helyek áttekintése után — a magyar filológusok előkészítő munkájára támaszkodva — immár dátumszerűen tervezhető a görög szöveg két részben történő kiadása (2007 vége, illetve 2008 nyara). A tudományos előadások pozitív hatása — nemcsak azok tartalma, hanem nemzetközi ragja miatt is — felbecsülhetetlen. A konferencia nemcsak a tekintélyes kutatókra hatott serkentőleg, hanem értékes példát, követendő mércét állított a jövő filológus nemzedéke elé is.

DOKUMENTÁCIÓ

A rendezvénysorozathoz páratlan nemzetközi elismerést kiváltó 'mellékletek', így program, hat négyzetméteres hátfal, dosszié, mappa stb. készültek. Az eszmecserékről, a filológusi műhelymunkákról valamint a tudományos előadásokról teljes körű filmfelvétel készült, melynek vágott, szerkesztett változatát a filmen szereplők előzetes engedélye alapján oktatási és kutatási célokra elérhetővé tesszük. A tudományos előadások a magyar filológia hírnevét öregbítik azzal is, hogy szerzőik azokat az Acta Antiqua Hung. 2008. évi kötetében jelentették meg.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Végül de nem utolsó sorban köszönetünket nyilváníjuk mindazoknak, akik önzetlen munkájukkal és segítségükkel lehetővé tették e rendezvénysorozat sikeres megvalósítását. (Itt csupán a hazai segítőköt soroljuk fel.) Mindenekelőtt Kissné Noszko Ilonának, az Eötvös Collegium gazdasági vezetőjének nemcsak a gazdasági, hanem a gyakorlati teendők spiritus rectorának. Takács Lászlónak, az EC igazgatójának, Zrupkó Erikának, az EC gondnokasszonyának, Egedi-Kovács Emesének, a konferenciához kötődő francia kapcsolatok megszervezőjének, S. Gedeon Mária tanárnőnek EC Angol-Amerikai Műhely vezető tanárának, Fejérvári Baláznak, az EC Angol-Amerikai Műhely tanárának, a sajtókonferencia tolmácsának, Szovák Kornélnak és Csóka Gáspárnak, a pannonhalmi oklevéllel kapcsolatos teendők szervezőinek. Sára Baláznak, az EC Germanisztika Műhely vezetőjének. Valamint Kiss Barbarának és Ekler Péternek, az OSZK munkatársainak, akik a várbéli események zökkenőmentes lebonyolítását biztosították. Hasonlóképp Földesi Ferencnek, az OSZK Kézirattára vezetőjének a Baltimoreból érkezett kódexlapok fogadásával és kiállításával kapcsolatos munkájáért. Zsupán Edinának és Magyar Krisztinának, az OSZK Kézirattára munkatársainak a várbéli bemutató előadójának, illetve tolmácsának. Juhász Juditnak és dr. Balázs Krisztinának, a Pannonia Tourist Service (a Colloquium rendezvényszervezője) vezetőjének és munkatársának a szerződésben foglaltakon túlmenő segítségükért. Sepsi Enikőnek, az EC Francia Műhely vezetőjének, aki létrehozta a találkozót a Francia Követséggel. Csörnyei Zoltánnak, az EC Informatika Műhely vezetőjének a messzemenő együttműködésért és a technikusok szervezéséért, Bozsonyi Károlynak, az EC Társadalomtudományi Műhely vezetőjének az Ybl Klub bevonásáért. Végül pedig az EC Bollók János Klasszika-filológia Műhelye valamint az Informatika Műhely tagságának a vendégek fogadásáért, számos apró, de fontos praktikus teendő megoldásáért. (Berkes Lajos, Farkas Anna, Horváth Erika, Ikvahidi István, Illés Orsolya, Juhász Erika, Kiss Béla, Kustos Orsolya, Lakatos Bálint, Ligeti Dávid, Lócsi Levente, Ötvös Zsuzsanna, Parragi Zsolt, Preseka Diotima, Schmidtmayer Csaba, Szlavovszky Mariann, Sztupák Zsilárd és még sokan mások.)